

Tím rozhodujícím však bude, jak promyšleně a důsledně se budeme v podmínkách armády výchovou jejich příslušníků zabývat, do jaké míry si všichni činitelé, kteří ji řídí a ovlivňují, uvědomí její rostoucí význam i nové dimenze. Společným úsilím se nám to jistě podaří.



Nová koncepce vojenskoobčanské výchovy a kulturně výchovné činnosti se teprve rodí, vytvářejí se k ní nezbytné základy. V každém případě musí být tato koncepce věcí nás všech. Není jiné cesty než participace na této tvorbě. Bez účinné účasti na tvorbě této koncepce nelze předpokládat hlubší identifikaci s jejími cíli a tudíž ani odpovídající stupeň realizace. I v armádě není jiné cesty než rozvoj participativní demokracie.



Plukovník Ing. Pavel Záhořík, DrSc.

PŘÍSTUPY, CÍLE A VÝSLEDKY PROGNÓZ ROZVOJE VĚDECKÉ PRÁCE V ČSLA

Vzájemné ovlivňování výsledků vojenské vědy a principů vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy by mělo probíhat plánovitě, s vysokou účinností působení orgánů velení jak na přípravu sil a prostředků, vyčleněných pro obranu, tak i na efektivní činnost vědeckovýzkumné základny ČSA.

Proto je zpracování příslušných plánovacích dokumentů v uvedených oblastech neodmyslitelně spjata s tvorbou vědeckých prognóz příštího vývoje života armády a způsobů zabezpečování jejích potřeb.

Vědecké prognózy a na ně navazující dlouhodobé plány výstavby ČSA – to jsou významné etapy neustálé se zrychlujícího cyklu velení a řízení na úrovni štábu svazů, svazků a útvarů a rovněž na centrální úrovni správ a složek FMNO a GŠ ČSA.

Prvotní podklady pro realizaci tohoto cyklu dává prognostický výzkum v oblasti vědy. S využitím vhodného metodického aparátu tvorby prognóz zajišťuje volbu počátečních podmínek a stanovuje základní směry zdokonalování vědecké práce v ČSA ve prospěch řídicí a organizátorské činnosti orgánů velení ČSA.

Z těchto důvodů byly zhruba před čtyřmi lety zahájeny ve vědeckovýzkumné základně ČSA prognostické práce, zaměřené na vymezení hlavních tendencí a zásadních otázek rozvoje věd vojenských, společenských, technických, přírodních, lékařských a veterinárních. Horizontem prognóz byl stanoven rok 2005.

Přístupy a základní cíle prognózování rozvoje vědecké práce v ČSA

Existující směry a oblasti rozvoje vědy v podmínkách ČSA jsou vymezeny v **Zaměření vědecké práce v ČSA do roku 2000**.

Tento dokument, vydaný v roce 1983 Vojenskovo vědeckým oddělením GŠ ČSA, je nutné upřesňovat a aktualizovat v závislosti na rozvoji vojenství a uplatňování nových doktrinárních principů a norem ve všech druzích vojsk a služeb.

V souvislosti s tímto požadavkem byl vybraným prognostickým kolektivem ČSA (dále jen kolektivem) pro tvorbu prognóz stanoven jako základní **interdisciplinární přístup**, který byl dále z hlediska vlastní realizace prognóz rozdělen na několik stupňů (etap).

Uvedenému přístupu odpovídá příprava rozsáhlých programových podkladů rozvoje všech vědních oblastí v ČSA s tím, že výsledky prognózování musí přesáhnout rámec současných požadavků vojskové a štábní praxe na armádní vědu a výzkum.

Kolektiv přistoupil k vytváření prognóz tak, aby jejich výstupy byly co nejobsažnější a současně i v maximální míře realizovatelné. Při prognózování proto vycházel z komplexně pojatých blízkých i vzdálených perspektiv rozvoje existujících oblastí vědecké práce v ČSA a z dostupnosti personálních, technických a materiálních zdrojů, kterých je možné využít ve prospěch armádní vědy.

Prvým stupněm přístupového mechanismu prognózování se stal výběr vědecky zdůvodněných postupů a metod, zajišťující dynamičtější a z hlediska působnosti vědních oblastí ČSA proporcionálnější rozvoj vědecké práce v ČSA.

Tento stupeň byl označen jako **reálné koncepční**. Jeho podstata spočívala v uplatnění „střízlivých“ – tj. reálných a pro splnění prognózovaných perspektiv vědy koncepčně podložených způsobů využívání vědeckého potenciálu ve prospěch činnosti orgánů velení ČSA.

Jako **druhý stupeň** přístupového mechanismu prognózování byl stanoven tzv. **problémový způsob zkoumání charakteristik rozvoje vědecké práce v ČSA**. V jeho rámci šlo o to, jak vypracovat návrh funkcí a struktury speciálního systému, určeného pro včasné a efektivní řešení nových, perspektivních a útlumových vědeckých problémů a dlouhodobých potřeb rozvoje vědecké práce v ČSA.

Třetím a posledním stupněm přístupového mechanismu prognózování se stal tzv. **námětový (nebo také úkolový) program rozvoje vědecké práce v ČSA do roku 2005**. Pro jeho uskutečnění bylo kolektivem navrženo, aby se vědecké programy v podobě široce pojatých námětů vědy účelně „svazovaly“ do průřezových vědeckých úkolů všech vědních oblastí naší armády.

Tyto tři stupně přístupového mechanismu řešení prognostických výzkumů poskytly vhodné podklady pro nalezení „postupového klíče“ k prognózování stále složitějších vědeckých problémů a z nich vyplývajících úkolů vědecké práce v příštích dvou desetiletích.

Vymezení uvedeného přístupu k prognózování potvrdilo, že půjde o řešení složitých, vzhledem ke sledovaným veličinám a parametrům, vícerozměrových a podle předpokládaných struktur vědních oblastí a oborů mnohotvarých vědeckých úkolů ČSA. Výsledky těchto úkolů by měly přispět k vymezení kvalitativně nových možností a způsobů zdokonalování plánovací činnosti, řízení, organizace a kontrol orgánů velení ČSA.

Cíle prognostických výzkumů byly v souladu se zvoleným přístupovým mechanismem rozděleny do **tří skupin**.

V **první skupině** byly cíle metodického charakteru. Kolektiv se zde zaměřil na specifikaci prognostických metod, které při intenzivnějším zapojování vědy do řešení praktických problémů ČSA vytvářejí co nejlepší podmínky pro zvyšování dynamiky a celkové efektivnosti rozvoje vědecké práce v ČSA.

Dále bylo stanoveno sledovat úroveň potřebné provázanosti výstupů prognóz v jednotlivých vědních oblastech a specifikovat strukturu, možné stavy chování a hlavní funkce navrhovaného speciálního systému pro řešení vědeckých problémů a dlouhodobých potřeb rozvoje vědy v ČSA.

Druhá skupina cílů obsahovala požadavky kvantitativního zhodnocení a kvalitativního vymezení problémových oblastí vědy s důrazem na prognózy praktického řešení otázek

vojenské doktríny. Tato skupina cílů prognózování rovněž stanovila úkoly k zajištění potřebného předstihu vojenské vědy před ostatními vědami ČSA, dále úkoly, vyplývající z prognóz vývoje mezinárodněpolitické situace a z hledání nejvhodnějších způsobů uplatňování nových podmínek a cílů fungování armády v naší společnosti. V neposlední řadě uvedené cíle prognózování určily požadavky na sledování vývoje zbraní a vojenské techniky – jak vlastní, tak i možného agresora.

Třetí skupina cílů soustředila úsilí kolektivu na vymezení obsahu a celkové zaměření návrhu komplexních, podle svého významu klíčových námětů rozvoje vědecké práce v ČSA do roku 2005. Ta specifikovala finální směry a obsah prognostických výzkumů, které by měly vyústit ve zpracování programové koncepčního podkladu pro další rozvoj vědy v ČSA.

Hlavní výsledky zpracovaných prognóz

Výsledky prognózování rozvoje vědecké práce zformuloval kolektiv v podobě **souhrnných doporučení** pro zadavatele prognóz, tj. pro Správu rozvoje velení a vědy GŠ ČSA.

Jako jeden z prvních výsledků prognózování se stal návrh na zkrácení základního plánovacího cyklu výzkumných a projektových prací (včetně plánování kapacit a prostředků technického zabezpečení) na dobu 2 až 3 let, maximálně zachovat současnou dobu 5 let.

Perspektivní plány rozvoje vědy časově vymezit v intervalu 5 až 8 let, dobu využívání výsledků ukončených vědeckých úkolů předpokládat nejdéle 2 roky.

Dlouhodobé komplexní prognózy rozvoje vědních oblastí ČSA realizovat s horizontem nejvýše 10 let.

Při řízení vědy v ČSA důsledně respektovat vliv faktorů s celospolečenskou působností, vyplývajících z předpokládaných funkcí a struktur tržního hospodářství.

Hluběji a všestranněji v ČSA rozebírat dopad a vlastní účinek demokratického vývoje ČSFR v souvislosti s probíhajícími revolučními změnami ve všech oblastech života společnosti.

Rostoucí úloha a postavení vědy v ČSA budou již v nejbližším období způsobovat stále silnější tlak nejen na aktivnější zapojování orgánů velení ČSA do vlastního procesu rozvoje vědecké práce, ale také na běžnou denní činnost štábů okruhů, svazů a svazků. Proto bude žádoucí využívat nových forem a metod součinnosti orgánů velení všech stupňů s vědecko-výzkumnou základnou ČSA. Uvedené tvůrčí spolupráce používat jak při tvorbě dlouhodobých plánů výstavby, tak i při řešení vznikajících problémů každodenní vojenské praxe.

Za tím účelem bude nutné vytypovat a charakterizovat **měřítka (či kritéria) účinnosti vědy v praxi vojsk a štábů**. Podle nich hodnotit postupně i konečné výsledky vědecké práce. Hodnocení provádět ve dvou až tříletých cyklech a vhodnou formou zveřejňovat postupně i konečné výsledky řešení vědeckých úkolů v ČSA. Závěrečné vyhodnocování souhrnných efektů armádní vědy uskutečnit na konci každé pětiletky s výraznější preferencí finančních efektů v rámci ekonomického rozvoje státu.

Pro zvýšení dynamiky rozvoje vědy navrhnout a do praxe zavést **prognostický informační systém**, napojený svými výstupy na navrhovaný speciální systém pro řešení vznikajících problémů a dlouhodobých potřeb rozvoje vědecké práce v ČSA.

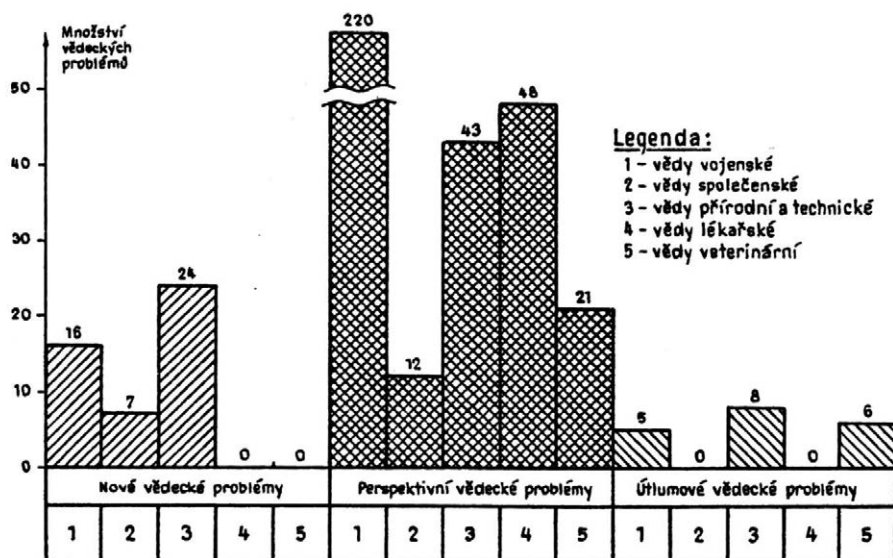
Výsledky činnosti obou uvedených systémů předkládat ve formě podkladů pro rozhodování orgánů velení ČSA s cílem trvale přispívat ke zkvalitňování procesu velení a řízení.

Získané prognostické podklady musí přitom vycházet z výstupů globálního prognózování (světová politika, ekonomické, sociální a ekologické problémy), vědeckotechnického prognózování (výsledky základního a aplikovaného výzkumu, progresivních průmyslových technologií), sociálního prognózování vývoje státu (souhrnné informace o sociálním vývoji ČSFR) a vlastního vojenského prognózování (způsoby zdokonalování bojové a mobilizační pohotovosti, možnosti rozvoje operačního umění, taktiky, teorie velení, vliv účinnější výzbroje a bojové techniky na obranu státu, způsoby zvyšování úrovně existujících druhů zabezpečení vojsk apod.).

Pro aplikace metodického aparátu prognózování používat i nadále osvědčených metod

kolektivního expertního vyhodnocování scénářů a metod modelování a simulace očekávaného vývoje vědy v ČSA.

Výsledky uvedených metod totiž nejlépe vyhověly požadavkům na specifikaci obsahu a upřesnění rozsahu nových, perspektivních a útlumových problémů rozvoje vědecké práce v ČSA v jednotlivých vědních oblastech. Graficky jsou výsledky uvedené oblasti prognózování zachyceny na obr. 1.



Obr. 1

V závěru řešení problémového způsobu zkoumání charakteristik rozvoje vědecké práce byl vytvořen optimalizovaný **návrh sedmi souborů komplexních vědeckých problémů ČSA do roku 2005.**

Na základě uvedeného návrhu byla dále zpracována **optimální prognostická varianta klíčových vědeckých úkolů**, využitelných v dalším rozvoji vědecké práce do roku 2005.

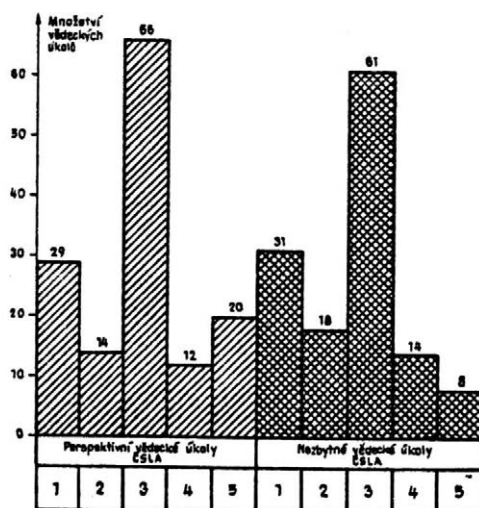
Varianta vycházela ze specifikace obsahu a významu prognózování nových a perspektivních úkolů vědy v ČSA. Graficky jsou výsledky těchto prognóz zachyceny na obr. 2.

Prvé výsledky prognostických výzkumů prokázaly objektivní potřebu trvalé tvorby prognóz rozvoje vědecké práce v ČSA.

V uplynulé výchozí etapě prognózování, omezené horizontem roku 2005, byla specifikována struktura existujících a budoucích druhů a typů vědeckých problémů a z nich odvozena **optimální sestava souborů klíčových vědeckých úkolů všech vědních oblastí ČSA.**

S využitím navrženého a v prognostické praxi aplikovaného metodického aparátu bylo možné zpracovat **návrh na snížení množství vědeckých úkolů**, obsažených v Zaměření vědecké práce v ČSA do roku 2000 z 363 na 263, tj. o 28 %. Tím byly vytvořeny předpoklady pro koncentraci úsilí vědeckovýzkumné základny ČSA.

Dále byly zpracovány podklady pro postupné budování prognostického informačního systému ČSA, využitelného v rozhodovací činnosti orgánů velení ČSA.



Legenda:

- 1 - vědy vojenské
- 2 - vědy společenské
- 3 - vědy přírodní a technické
- 4 - vědy lékařské
- 5 - vědy veterinární

Obr. 2

Výchozí etapa prognózování rozvoje vědecké práce v ČSA položila základy a vymezila realizační předpoklady pro další, svým charakterem **intenzivnější uplatňování vědy při plánování a koncepčním řízení výstavby ČSA.**

Postup prognostických výzkumů a dosažené výsledky výchozí etapy prognózování jsou uloženy ve třech obsáhlých vědeckých studiích s názvem Prognóza rozvoje vědecké práce v ČSA do roku 2005.

Studie byly zpracovány v letech 1986 až 1989 ve Výzkumném ústavu GŠ ČSA ve spolupráci s výzkumnými zařízeními ČSA a vybranými správami a odděleními GŠ ČSA.